

TEMATIKUS ÖSSZEÁLLÍTÁS

Emlékezés Gergely Jánosra, a modern immunológia hazai megteremtőjére

Remembering János Gergely, Founder of Modern Immunology in Hungary

Vendégszerkesztők: Erdei Anna – Falus András

Bevezetés

Introduction

Erdei Anna

az MTA rendes tagja, egyetemi tanár, MTA Elnökség, Budapest
erdei.anna@titkarsag.mta.hu

1. ábra. Gergely János (1981)
Fotó: Erdei Anna

Gergely János, a hazai immunológusiskola és a modern immunológiai kutatók itthoni megteremtője születésének 100. évfordulójára emlékeztünk a Magyar Tudományos Akadémián megtartott szimpóziumon 2025 decemberében. Gergely János (1. ábra) pályáját orvosként kezdte, de hamar kiderült számára, hogy a kutatás vonzza igazán. Felbecsülhetetlen érdeme, hogy 1973-ban létrehozta az ország első önálló Immunológiai Tanszékét az Eötvös Loránd Tudományegyetemen (ELTE). Tanár úrnak neveztük, mert a szó legteljesebb értelmében a tanárunk volt. A kutatás, az oktatás és az ismeretterjesztés mellett Tanár úr a tudományos közéletben is aktívan részt vett: szerteágazó, az itthoni immunológusok számára külföldi lehetőségeket teremtő nemzetközi kapcsolatokat hozott létre és ápolt, a Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Tudományok Osztályának elnöke, majd az MTA Elnökségének tagja volt; a kuratórium első elnökeként meghatározó szerepe volt az Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának létrehozásában. Akik abban a szerencsés helyzetben voltak, hogy munkatársai lehettek, nap mint nap tapasztalhatták emberségét, bölcsességét, a tudomány iránti alázatát, a problémák minél zökkenőmentesebb megoldására való törekvését, és láthatták azt is, hogy sokirányú tevékenysége milyen nagy munkabírással és határozottsággal párosult.

Gergely János kiemelkedő életútjának részletes bemutatása a *Magyar Tudomány* 2025. szeptemberi számában olvasható (<https://doi.org/10.1556/2065.186.2025.9.8>). A jelen összeállításban szereplő írások Gergely János egykori munkatársainak, kollegáinak visszaemlékezései, ahol a szerzők személyes tapasztalataikat is felvillantják.

Petrányi Győző, az itthoni immunológia doyenje a leghosszabb időt töltötte Gergely Jánossal, akit kezdettől fogva példaképének tekintett. Írásában szakmai és baráti kapcsolatára emlékszik vissza, és bemutatja a Magyar Immunológiai Társaság létrehozásában és az 1992-es Immunológiai Világkongresszus budapesti megvalósulásában betöltött döntő szerepét.

Medgyesi György, aki 1963-tól több mint tíz éven át volt közvetlen munkatársa, Gergely János kutatói tevékenységének kezdeteit, az ellenanyag szerkezetének feltárására irányuló közös munkáit mutatja be. Kutatói pályájának sikerességét találóan a nagy földrajzi felfedezők eredményeihez hasonlítja, akik korábban nem ismert területeket tártak fel és ismertettek meg a publikummal.

Hudecz Ferenc az MTA és az ELTE Gergely János tiszteletére 2008-ban rendezett emlékülésén rektorként elmondottakat idézi fel. Ismerteti Gergely professzor úr pályáját az Országos Hematológiai és Vértranszfúziós Intézet Immunkémiai Osztályától az ELTE-n 1973-ban általa létrehozott Immunológiai Tanszékig, és feleleveníti közös peptidkémiai kutatásaikat is.

Németh Péter azt idézi fel, hogy egyetemi hallgatóként milyen erősen hatott rá Tanár úr pécsi egyetemen tartott előadása az 1970-es években, és később hogyan vált számára meghatározóvá szakmai és emberi kapcsolatuk.

Bajtay Zsuzsa a Tanár úr által létrehozott Immunológiai Tanszék munkatársa a számára „sorsdöntő” élményre, az 1983-ban tartott immunológiakurzusra emlékszik vissza. Ekkor találkozott először Gergely professzor úrral, aki egy lebilincselően

izgalmas világot tárt fel számára, amelynek hatására elköteleződött az immunológia tudományának, és évtizedeken át a tanszék oszlopos tagja volt.

Matkó János és Vereb György a „Debrecen–Göd-tengelyt” mutatja be, amelynek sikerét Gergely János és Damjanovich Sándor baráti és szakmai kapcsolata alapozta meg. A két kutatóhely munkatársai között kialakult sokrétű érdeklődés és a közös munka számos rangos publikációt eredményezett. Tanár úr személyes varázsának máig tartó hatását bizonyítja, hogy az egyik tehetséges debreceni fiatal a vele való találkozás és beszélgetés hatására döntött úgy, hogy mégsem ortopéd sebész lesz, hanem immunológus.